

Det kongelige justis- og beredskapsdepartement
Postboks 8805 Dep
0180 Oslo

M i R A

Oslo, 7. desember 2020

Deres.ref.20/4021-CHD

MiRA-Senterets høringsuttalelse – lov om erstatning fra staten til voldsutsatte

MiRA-Senteret takker Justis- og beredskapsdepartementet for muligheten til å komme med høringsuttalelse i forbindelse med forslaget om ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte.

MiRA-Senteret er en landsdekkende nettverksorganisasjon som har 30 års erfaring med spørsmål knyttet til likestilling og juridiske rettigheter for kvinner og unge jenter med minoritetsbakgrunn i Norge. Vi er en kunnskapsbank i mange viktige spørsmål som omhandler kvinners rettigheter, diskriminering, arbeidsliv, vold i nære relasjoner, kommunikasjon og formidling mellom storsamfunn og minoriteter. Senteret har ingen partipolitisk tilknytning og tilhører ingen bestemt religiøs eller etnisk gruppe.

Om forslaget

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte. Loven skal erstatte lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven) og forskrift 23. januar 1981 nr. 8983 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling (voldsoffererstatningsforskriften). Det nye lovforslaget har som formål og øke effektiviteten i ordningen gjennom å gjøre utbetalingen av erstatning tilnærmet automatisk uten at man må fremme søknad om dette. Dette for å hjelpe den voldsutsatte til rask avklaring i prosessen og kunne legge det som i mange tilfeller har vært en traumatisk hendelse bak seg. I lovendringen foreslås det samtidig et nytt krav om at skadevolder skal være dømt til å betale erstatning til den voldsutsatte, noe som forutsetter at hele erstatningskravet fremmes for og behandles av domstolene.

MiRA-Senterets generelle standpunkt

MiRA-Senteret er enige med Departementet i at voldsoffererstatningen som er i dag må forbedres og at den bør effektiviseres, men vi er samtidig kritiske til flere av forslagene som Departementet kommer med i lovforslaget. Vår erfaring tilsier at betydelig færre voldsutsatte vil få voldsoffererstatning dersom det stilles krav til dom eller rettsforlik for å ha rett på erstatning, slik regjeringen her foreslår. Vi mener følgelig at målet om effektivisering her ser ut til å gå på bekostning av at alle voldsutsatte sikres en vurdering av de faktiske forhold i sin sak. Departementet foreslår også at voldsoffererstatning skal knyttes til spesifikke bestemmelser i straffeloven, men fjerner da samtidig noen av de mest alvorlige straffbare handlingene fra ordningen. MiRA-Senteret er kritiske til forslaget og mener det vil innebære en alvorlig svekkelse av ordningen dersom personer utsatt for eksempelvis alvorlige seksuelle overgrep ikke får rett på voldsoffererstatning.

MiRA-Senteret vil i det følgende gi innspill på utvalgte punkter i lovforslaget som vi mener er særskilt relevant med bakgrunn i arbeidet vårt med å sikre minoritetskvinner utsatt for vold den rettsikkerheten de har krav på.

Krav om dom eller rettsforlik – færre vil i realiteten få voldsoffererstatning

Departementet foreslår at det som hovedregel stilles som vilkår for å få erstatning fra staten at det foreligger dom eller rettsforlik som gir den voldsutsatte rett på erstatning fra skadevolder. I slike tilfeller skal den voldsutsatte få utbetalt erstatningen fra staten tilnærmet automatisk og umiddelbart, og uten å fremme noen søknad.

MiRA-Senteret støtter effektivisering av voldsoffererstatningsprosessen, men mener at belastningen som følger med å måtte ta saken til domstolene vil føre til at færre får voldsoffererstatning. Som departementet selv også påpeker er det svært krevende for den voldsutsatte og ta saken sin til domstolen og MiRA-Senteret ønsker særskilt å poengtere hvordan et slikt krav gjør minoritetskvinner spesielt sårbare.

Med bakgrunn både i offentlig statistikk og MiRA-Senterets møter med voldsutsatte kvinner ser vi at det er færre minoritetskvinner som anmelder vold. Mange minoritetskvinner som kommer til MiRA-Senteret har begrenset kunnskap knyttet til ulike former for vold og hvilke rettigheter de har. Mange kjenner heller ikke til voldsoffererstatningsordningen. Volden mange minoritetskvinner møter kan være svært sammensatt og kan for den enkelte være vanskelig å definere. Flere av kvinnene forteller om vold som har påvirket både deres fysiske og psykiske helse over lang tid og deres situasjon tilsier ofte at de har få personer i sitt nettverk som de tør å snakke med om volden. For mange er MiRA-Senteret det første stedet der de åpner seg om det som har skjedd.

Mange minoritetskvinner som blir utsatt for vold opplever å ikke bli trodd, misforstått eller forskjellsbehandlet på bakgrunn av sin landbakgrunn eller kultur når de tar kontakt med hjelpeapparatet, politiet og andre offentlige instanser. Dette bidrar til å skape frykt for å snakke med noen i det offentlige om volden, og gjør at mange lar være og anmelde. Særskilt relevant i sammenheng med denne høringen er det at færre voldsutsatte minoritetskvinner vil tørre og ta saken til domstolen. MiRA-Senteret er slik kritiske til departementets forslag om å knytte voldsoffererstatning til et krav om dom eller rettsforlik. Vi mener en slik lov vil bidra til å innsnevre minoritetskvinnens rettssikkerhet og også kan utsette flere voldsutsatte for langvarige psykiske helseplager.

Sivilt søksmål- ikke et realistisk alternativ

Departementet foreslår også at de som ikke får erstatning i straffesaken, må gå til sivil søksmål opptil flere ganger. MiRA-Senterets erfaringer tilsier imidlertid at få har muligheten til å ta denne økonomiske risikoen. MiRA-Senteret viser her til LDO sin høringsuttalelse og stiller oss bak deres innspill som beskriver at det å henvise ofre for straffbare handlinger til sivil søksmål ikke er et realistisk alternativ.

Her vises det til at dette vil medføre en stor belastning for den voldsutsatte og at det å bli utsatt for straffbare handlinger i seg selv i mange tilfeller vil kunne gjøre det svært vanskelig å reise erstatningssak på egen hånd. Spesielt for minoritetskvinner kan kombinasjonen av frykt for mer vold, økonomiske utfordringer, tilknytningen til gjerningspersonen (e) og begrenset nettverk utenfor egen familie være til hinder. MiRA-Senteret er svært bekymret for hvordan ny lov om voldsoffererstatning vil slå ut for spesielt sårbare minoritetskvinner i praksis.

Rettferdig voldsskadeerstatning må ikke gå på bekostning av effektivitet

Departementet foreslår i punkt 5 at virkeområdet utelukkende knyttes til konkrete straffebed. Det foreslås at staten i fremtiden skal utbetale like mye i erstatning som i dag, men at

virkeområdet innskrenkes noe, og at det i stedet sikres at alle som har rett til erstatning faktisk får det.

MiRA-Senteret er enige med departementet i at tiden før skadelidte får utbetalt erstatningen bør kortes ned. Med bakgrunn i senterets erfaringer med minoritetskvinner kan lang ventetid ha svært negativ effekt på søkerne og vi har flere eksempler på at dette kan føre til både fysiske og psykiske belastninger som gjør det vanskeligere for den voldsutsatte og komme seg gjennom de utfordringene som også kommer med det og skulle etablere seg etter at man har brutt ut av volden. MiRA-Senteret er imidlertid uenig i at denne effektiviseringen samtidig skal fjerne muligheten for flere søkere til å få voldsoffererstatning. Vi mener det er særskilt uheldig at flere av de mest alvorlige straffbare handlingene vi har er foreslått ut av ordningen for voldsoffererstatning. Blant annet gjelder dette § 271 (kroppskrenkelse), § 297 (seksuell handling uten samtykke) og § 327 (ran).

MiRA-Senteret mener at man i en styrket voldsoffererstatningslov er nødt til å sikre at det blir foretatt konkrete rimelighetsvurderinger av hver enkelt sak og at man heller bør løse effektivitetsutfordringen på andre måter. Her viser vi til JURK sin høringsuttalelse der det pekes på at man blant annet kan ansette flere saksbehandlere til Kontoret for voldsoffererstatning og at det også kan hjelpe hvis de som har dom om erstatning får pengene utbetalt automatisk.

MiRA-Senterets anbefalinger:

- MiRA-Senteret er kritiske til at Departementet forslår at det som hovedregel skal stilles som vilkår for å få erstatning fra staten at det foreligger dom eller rettsforlik som gir den voldsutsatte rett på erstatning fra skadevolder. Flere minoritetskvinner forteller om vold som har påvirket både deres fysiske og psykiske helse over lang tid og MiRA-Senteret er bekymret for at terskelen for å ta saken til domstolen vil være for høy for mange av disse kvinnene.
- MiRA-Senteret anser det ikke som et realistisk alternativ å henvise ofre for straffbare handlinger til sivilt søksmål for å gjøre krav på voldsoffererstatning.
- MiRA-Senteret er enige i at tiden før skadelidte får utbetalt erstatningen bør kortes ned, men dette må ikke gå på bekostning av rettferdig voldsskadeerstatning der flere alvorlige straffbare handlinger ikke lenger vil bli inkludert i ordningen.
- Styrking av offentliges veiledningsplikt og styrket informasjon om voldsoffererstatning på et språk den voldsutsatte forstår er svært viktige satsingsområder som må prioriteres i fremtidig arbeid for å sikre alle voldsutsatte får tilgang på de rettighetene de har krav på.

MiRA-Senteret takker for muligheten til å komme med innspill til lovforslaget og håper våre anbefalinger blir tatt i betraktning.

Med vennlig hilsen

MiRA-Senteret

Fakhra Salimi

Leder

Anne Berit Sodal

Adm.ansvarlig